

De lokale architectuurcentra en de Deelregeling Jaarprogramma's van het Stimuleringsfonds voor Architectuur

Evaluatie door Vinken en Van Kampen

19 augustus 2011

Inhoud

1. Voorwoord
2. Onderzoeksvraag en -opzet
3. De architectuurcentra en de Deelregeling Jaarprogramma's
4. Conclusies van de evaluatie
5. Belangrijkste punten uit de visiegesprekken
6. De Deelregeling Jaarprogramma's in cijfers
7. Bijlage: samenvatting antwoorden uit vragenlijsten
8. Bijlage: verslagen van de bijeenkomsten

Voorwoord

Steeds meer architectuurcentra ontwikkelen zich tot het geheugen en geweten van stad en regio. Op inventieve wijze weten ze publiek, professionals en politiek met elkaar in gesprek te brengen over actuele ruimtelijke vraagstukken. Deze debatten agenderen concrete stedelijke problemen en het opzetten ervan berust op gedegen kennis. Architectuurcentra zijn de stedelijke platforms, waar inzichten, ervaringen en oplossingen gedeeld worden. Het specifieke karakter van de vraagstukken in eigen stad en regio, krijgt verdieping door deze te plaatsen in het (inter)nationale vakdebat. De herinrichting van stad en landschap is een uitermate complex werkterrein, zeker nu de investeringen stagneren. Het belang van de centra krijgt nog meer gewicht nu de verantwoordelijkheid voor de ruimtelijke inrichting is gedecentraliseerd en de betrokkenheid van mondige burgers om een goed georganiseerd podium vraagt.

Het SfA ziet het netwerk van architectuurcentra als een onmisbare infrastructuur voor het creëren van een optimaal klimaat voor stedelijke en regionale ruimtelijke ontwikkeling. Ter voorbereiding van het beleid voor de periode 2013-2016 heeft het fonds Vinken en Van Kampen gevraagd de wijze waarop het SfA de centra ondersteunt te evalueren. Het onderzoek biedt heldere conclusies en concrete aanbevelingen. Kort samengevat: de ondersteuning vanuit het SfA is steeds preciezer afgestemd op de behoeften van de grote verscheidenheid aan centra. En centra stellen prijs op meer inhoudelijke betrokkenheid, feedback van en uitwisseling met het SfA. Wij zullen de uitkomsten ondermeer bespreken met de architectuurcentra en benutten bij het opstellen van nieuw beleid.

Wij danken alle respondenten alvast voor hun medewerking.

Janny Rodermond
directeur Stimuleringsfonds voor Architectuur

2 – Onderzoeksvraag en -opzet

De vraag van het SfA aan ons was om samen met de architectuurcentra de Deelregeling Jaarprogramma's te evalueren. Hiervoor hebben wij bekeken of de opzet en de uitvoering van de regeling goed en passend is en wat het effect is van de regeling voor de architectuurcentra. Naast deze evaluatie was het SfA ook geïnteresseerd in de toekomst. Vandaar de aanvullende vraag: vanuit welke visie en op wat voor manier bereiden de architectuurcentra zich voor op de komende periode, met mogelijk veranderingen in de bekostiging? En hoe schat men (daarbij) de misschien veranderende rol en positie van het architectuurcentrum in?

Het rapport is in eerste instantie voor intern gebruik. Het kan aanleiding geven om de opzet of de uitvoering van de regeling aan te passen. Het geeft daarnaast ideeën en materiaal voor het toekomstige beleid van het SfA. Daarnaast zijn ook de architectuurcentra zelf direct belanghebbenden van dit onderzoek. Het SfA heeft aangegeven het resultaat ervan meer verdiepend te willen bespreken bij een bijeenkomst met de centra in de eerste week van oktober. Tenslotte zal het rapport ook aan een breder publiek beschikbaar gemaakt worden.

Het onderzoek heeft plaats gevonden in mei en juni 2011. De start bestond uit het bestuderen van gegevens over de regeling en over de gehonoreerde jaarprogramma's (voornamelijk op de website van het SfA), informatie van websites van de centra, in beleidsplannen en jaarverslagen, en in materiaal dat door sommige centra werd aangeleverd. Vervolgens zijn alle centra uitgenodigd om de regeling evaluatief te bespreken op een van drie bijeenkomsten die verspreid over het land zijn georganiseerd. Ter voorbereiding kregen de centra een aantal onderwerpen toegestuurd, bedoeld voor het gesprek over de toekomstvisie. Alle centra kregen tevens een vragenlijst voor de evaluatie, die anoniem kon worden ingevuld en op de bijeenkomst werd gebruikt als *trigger* voor het gesprek. De gesprekken werden gemodereerd door curator/redacteur Mariska van den Berg. De centra die niet vertegenwoordigd waren op de bijeenkomst konden de vragenlijst per email invullen. We hebben alle centra eenmaal een herinneringse-mail gestuurd. De deelnemers van de gesprekken hebben het verslag voor akkoord toegezonden gekregen, een zestal mensen heeft hierop nog gereageerd.

Dank

De drie centra die als gastheer hebben opgetreden voor de drie gehouden bijeenkomsten willen we bedanken: CAST in Tilburg, ZAP in Zwolle en AORTA in Utrecht. Veel dank ook aan alle deelnemers aan deze bijeenkomsten en aan degenen die ons daarnaast telefonisch en per mail te woord hebben gestaan – juist in deze voor de centra drukke periode en op deze korte termijn. Tenslotte dank aan Mariska van den Berg voor het modereren van de bijeenkomsten.

3 – De architectuurcentra en de Deelregeling Jaarprogramma's

Er zijn circa veertig lokale en regionale architectuurcentra in Nederland, instellingen die aandacht vragen voor de inrichting van de gebouwde omgeving en het publiek hierover willen informeren.

Architectuurcentra organiseren tentoonstellingen, lezingen, excursies en debatten - ze maken lokale onderwerpen aanhangig bij bestuurders, beleidsmakers en publiek en ze vertalen de landelijke of internationale thema's naar een lokaal of regionaal niveau. De meeste architectuurcentra zijn ontstaan vanaf de jaren tachtig van de vorige eeuw en zijn erg divers van aard, mede door de manier waarop ze zijn ontstaan. Sommige centra ontstonden vanuit een initiatief tot actie tegen een bepaalde ontwikkeling in een stad, andere zijn opgezet als onderdeel van een Centrum Beeldende Kunst (CBK) en weer andere door een groep architecten die het debat over hun vakgebied wilden bevorderen. Sommige centra draaien volledig op vrijwilligers, andere hebben een aantal betaalde medewerkers, weer andere ontwikkelen naast hun publieksfunctie ook commerciële activiteiten.

Architectuurcentra halen hun inkomsten uit lokale subsidies (gemeente en provincie), uit donaties en sponsorbijdragen (particulieren en bedrijven) en uit landelijke subsidie (Deelregeling Jaarprogramma's van het SfA) – hoewel niet alle centra uit alle bronnen kunnen putten. Daarnaast verwerven zij inkomsten met entreegelden, de verkoop van boeken en door bijvoorbeeld donateurs en 'vrienden van'. De Deelregeling Jaarprogramma's is in 2008 opgezet om de verschillende mogelijkheden die er voor de centra voorheen waren om aanvragen in te dienen te stroomlijnen en beter toegankelijk te maken. Ze is zo ontworpen dat alle centra er bij terecht kunnen, ongeacht hun focus of omvang. Enerzijds biedt de regeling extra ruimte voor centra die wat kleiner zijn of juist zijn opgestart, dit 'jaarprogramma light' is gebonden aan een lager bedrag en kent in ruil daarvoor minder voorwaarden. Anderzijds is er ruimte voor activiteiten die buiten het jaarprogramma vallen, projecten die eenmalig en/of groter zijn dan de reguliere activiteiten van het centrum kunnen worden ondersteund in het onderdeel 'jaarprogramma overstijgende projecten'.

De architectuurcentra waren met elkaar verbonden in het Overleg Lokale Architectuurcentra, dat tussen 1993 en 2008 was ondergebracht bij Architectuur Lokaal. Dit overleg vindt momenteel alleen nog informeel en ad hoc plaats, afgezien van de jaarlijkse bijeenkomsten die het SfA voor de centra organiseert. Op internet is een plek voor informatie en uitwisseling tussen de centra, het Netwerk AC. Afhankelijk van de aard van de regionale BNA-kring hebben de centra een actieve of minder actieve band met de BNA, maar deze verbinding heeft geen landelijk karakter. Voor wat betreft de landelijke overheid worden de centra in het meest recente advies van de Raad voor Cultuur bekeken in het licht van een (steeds meer) gedecentraliseerd architectuurbeleid. De Raad voorziet dat de rol van provincies hierin groter zal worden en stelt voor de lokale architectuurcentra uit te bouwen tot regionale centra. Dit zou ook gunstig zijn in verband met een 'bundeling van krachten' in het bereiken van een groter publiek. Tegenover de gedachte om centra vanuit oogpunt van efficiency te laten samenwerken en fuseren, staat de idee dat de kracht van de centra juist ligt in hun lokale karakter en hun unieke mogelijkheid om van onderaf het architectuurbeleid te voeden. Het recente advies van het college van Rijksadviseurs (*Architectuur Nu!*) ziet de toekomstige rol van de centra ook in het licht van decentralisatie. Dankzij de podiumfunctie van de lokale centra is bij burgers en bestuurders de kennis over ruimtelijk ontwerp toegenomen en de bestaande structuur die zij bieden kan het ruimtelijk beleid ondersteunen en van een cultureel elan voorzien.

4 – Conclusies van de evaluatie

De respons was hoog en voldoende om valide uitspraken te doen: van de 39 centra hebben er 20 deelgenomen aan de bijeenkomsten (51%), 4 (andere) centra hebben uitgebreid telefonisch of schriftelijk gereageerd en 21 centra hebben de vragenlijst ingevuld (53 %). De informatie uit de antwoorden op de vragenlijst en het eerste evaluerende deel van de bijeenkomsten is (anoniem) verwerkt in een overzicht (zie 7, bijlage 1). Van de bijeenkomsten zijn drie verslagen gemaakt (zie 8, bijlage 2). Beide documenten zijn de ‘onderlegger’ voor onderstaande bevindingen en conclusies:

- De centra weten zich een belangrijk onderdeel van het fijne en rijkgeschakeerde weefsel waarmee de architectuur, landschapsarchitectuur en stedenbouw zich in Nederland verbindt met de overheden, het bedrijfsleven, de maatschappij en het publiek.
- De centra willen benadrukken dat de Deelregeling Jaarprogramma’s voor hen ‘werkt’ en belangrijk is. Voor velen is precies deze regeling de kurk waar ze op drijven. Dankzij de ondersteuning van het SfA openen zich allerlei mogelijkheden, het is een keurmerk waardoor er kan worden samengewerkt en andere middelen gemakkelijker verkregen kunnen worden.
- Opvallend is de diversiteit van de centra, maar de regeling functioneert in het algemeen goed binnen de grote bandbreedte. De regeling is inspirerend en ruim genoeg om een eigensoortig programma binnen te formuleren dat goed kan inspelen op lokale, nationale en internationale ontwikkelingen in het vakgebied – waarbij men zich autonoom genoeg kan opstellen om te adresseren wat lokaal belangrijk is.
- Het is duidelijk dat het SfA goed aanvoelt en snel opmerkt wat de noden en ervaringen bij de centra zijn. Dat blijkt ook uit eerdere aanpassingen van de regeling. Wat dat betreft is men lovend. Men voelt zich door het SfA gerepresenteerd en gesteund in de belangen. Maar, met verwijzing naar onzekere tijden door de economische crisis en veranderingen in het cultuurbeleid, spreekt uit de evaluatie behoefte aan nog meer nabijheid, nog meer interesse en dialoog over de inhoud en uitwisseling van kennis en ervaringen; tussen elk centrum en het fonds, maar ook tussen de centra onderling.
- De communicatie tussen fonds en centrum over de aanvraag is goed, maar de verwachtingen die soms (onbedoeld) gewekt worden over een grotere kans van slagen als veranderingen in de aanvraag worden gesuggereerd of besproken kloppen niet.
- De hoeveelheid werk die met het aanvragen gepaard gaat is groot, kleine en krap bemensde organisaties hebben er moeite mee. Alhoewel het schrijven van de aanvraag altijd zinvol het proces om het volgende jaarprogramma op te stellen dynamiseert.
- De adviescommissie lijkt voor een relatief groot aantal centra gevoelsmatig teveel op afstand, wat niet betekent dat men niet begrijpt dat objectiviteit en zorgvuldigheid ook georganiseerd moet worden. Men heeft de indruk dat de commissie niet precies bekend is met de volledige bandbreedte van architectuurcentra, of met de eigen kenmerken van individuele centra. De beoordeling is vaak onduidelijk of te algemeen. Andersom moet men soms toegeven niet goed bekend met de commissie te zijn.

Onderstaande aanbevelingen werden aangedragen als mogelijkheden om de regeling te verbeteren. Omdat de centra onderling sterk verschillen werd over deze aspecten tijdens de bijeenkomsten flink

gediscussieerd, waarbij hun betrokkenheid andermaal bleek, maar ook moet worden opgemerkt dat eigenlijk voor elke aanbeveling dus zowel voor- als tegenstanders te vinden zijn.

- Het SfA is de enige plek waar voor de inhoudelijke kant van de activiteiten kan worden aangevraagd, hieraan zou niet getornd moeten worden
- De focus zou verschoven kunnen worden van publieksbereik naar debat
- Als het kan wil men graag het SfA nog meer als sterke partij inzetten bij bemiddeling naar de buitenwereld (gemeenten, mecenasen) als het gaat om de huidige crises en het overleven van de nabije toekomst
- Men wil graag een streepje voor krijgen als er bewezen kwaliteit is (na meer jaren succesvol aanvragen), en heeft dan liever een zwaardere (meer inhoudelijke) meting van het resultaat.
- Er is in het algemeen behoefte aan meer vanuit het SfA of een gezamenlijkheid georganiseerde evaluatie en reflectie op de resultaten van de activiteiten
- De aanvraagtermijn (1 x per jaar) voor de plusprojecten zou kunnen worden losgelaten, zodat deze beter op de planning van overige zaken kunnen worden afgestemd
- De samenstelling van de commissie kan tegen het licht gehouden worden en mogelijk worden aangevuld of aangepast met iemand vanuit de markt/bouwwereld ('de commercie') en iemand vanuit reflectie/kritiek.
- Sommigen willen bij de aanvraag kunnen aangeven welke van de doelstellingen van de regeling (en bijgevolg welke criteria) meer gewicht zouden moeten hebben bij de oordeelsvorming.
- Sommigen willen meer gelegenheid om het jaarprogramma bij de commissie toe te lichten.
- Eventueel kan er gelegenheid komen op het formulier om het jaarprogramma in het licht van omstandigheden te stellen. Al vindt men nu reeds de aanvraag heel complex.

5 – Belangrijkste punten uit de visiegesprekken

Rol van de architectuurcentra

De centra zien hun eigen rol meervoudig. Een aantal aspecten komt daarbij steeds ter sprake: het kritisch volgen van ontwikkelingen op het gebied van architectuur/stedenbouw/landschap in de eigen stad of streek; het informeren van een breder publiek over de gebouwde omgeving en alles wat daarbij een rol speelt; het op de lokale agenda plaatsen van belangrijke onderwerpen op dit gebied; het voeren van de vakinhoudelijke discussie. Een enkele keer werd ook het verbeteren van de kwaliteit van de stad of streek genoemd, waarbij het als een taak werd gezien om beslissingsmakers met elkaar aan tafel te brengen.

Niet alle centra nemen al deze rollen op zich, eerder is het zo dat sommige centra met name kiezen voor het informeren en enthousiasmeren van een zo breed mogelijk publiek, andere centra zich uitsluitend richten op een gericht en prikkelend programma voor de vakgemeenschap, en weer andere centra hun activiteiten zo programmeren dat zij zowel een breed publiek als een vakpubliek aanspreken. De rollen zijn goed met elkaar te verenigen, maar tussen de publieksfunctie en de vakinhoudelijke functie bestaat wel een spanningsveld, dat sommigen proberen productief te maken. De centra verschillen niet alleen in hun rol, maar ook in hun omvang, hun bereik en hun organisatiestructuur. Sommige centra draaien nagenoeg uitsluitend op vrijwilligers en hebben daardoor ook een structuur waarin veel welwillende mensen een zegje willen doen en ruimte wordt geboden. Andere centra hebben een meer bedrijfsmatige opzet met de daarbij behorende zakelijke houding.

De verschillen maken het lastig om te spreken over 'het architectuurcentrum' en om een gezamenlijke roloppvatting te formuleren met het oog op de toekomst. Enige gezamenlijkheid moet juist gezien worden in het licht van die verschillen en met name in de manier waarop elk centrum lokaal verankerd is. Ook al overlappen de functies van verschillende centra landelijk gezien, omdat hun activiteiten lokaal zijn ingekleurd is daarbij geen sprake van verdubbeling - de centra zitten elkaar niet in de weg.

De gezamenlijkheid van de architectuurcentra is gelegen in hun functie als netwerk en de mogelijkheid die ze bieden om vanuit lokaal perspectief allerlei landelijke discussies te voeren (en andersom landelijke discussie lokaal te voeren). Elk centrum (klein of groot) is een essentieel deel van een bijzonder systeem dat een dynamische uitwisseling tussen professional en amateur, tussen onderwijs en instellingen onderling en met het grote publiek mogelijk maakt. De Nederlandse architectuurwereld heeft in alle diversiteit een organisatiegraad en een bereik waar ander culturele sectoren jaloers naar zouden kunnen kijken, die ook internationaal uniek is en als een voorbeeld bestudeerd wordt. Er is een besef onder de centra dat het voor de toekomst belangrijk is om dat vanuit een duidelijke rol en noodzaak helderder te maken voor iedereen en het ook meer uit te dragen, richting het veld en de overheid.

Het (vak)inhoudelijk belang van de centra is misschien niet bij alle partijen duidelijk, maar het is naar vrees bij de centra de eerste rol die onder druk begint te staan, door de (op dit moment waarschijnlijke) veranderingen in de manier waarop bij gemeenten en fondsen kunstinstellingen zullen worden ondersteund (meer projectmatig, meer gekoppeld aan ook andere agenda's), door overige verwachte beleidsveranderingen en niet in het minst de aanstaande forse bezuinigingen over de hele linie.

Publieksbereik

Publieksbereik is een onderwerp dat leeft voor de architectuurcentra, niet alleen onder de centra die dit als hun hoofdtak zien maar ook onder hen die zich tot een vakpubliek richten. Er zijn veel vergelijkbare

ervaringen met wat wel en niet werkt als het gaat om het trekken van publiek: men merkt dat tentoonstellingen steeds slechter bezocht worden bijvoorbeeld, en geeft aan dat dit model eigenlijk niet meer 'rendabel' is. Tentoonstellingen kosten veel geld en inspanning om te maken en 'zijn alleen druk op de opening, maar ja als je de ruimte leeg laat...'. Steeds meer boeken centra daartegenover succes met activiteiten die ze organiseren 'op locatie', op plekken die ontwikkeld worden of onderwerp zijn van een lokale discussie. Mensen zijn vaak nieuwsgierig naar wat gebeurt met hun stad of wijk en zoeken een gelegenheid om te komen kijken. Ook het samenwerken met andere instellingen en publieke organisaties in de omgeving neemt toe, deze organisaties hebben een eigen publiek en op die manier worden meer mensen bereikt en aangetrokken. Deze ontwikkelingen wijzen er op dat publiek misschien minder geneigd is om de architectuurcentra zelf te bezoeken, maar dat de centra vaker actief naar buiten treden.

Het combineren van de aandacht voor een breed publiek aan de ene kant en het vakpubliek aan de andere kant is een aspect dat de centra bezighoudt. Ze geven aan zowel de kwaliteit als de kwantiteit van het publiek belangrijk te vinden en zijn op zoek naar manieren om beide te vergroten. Er zijn activiteiten die beide soorten publiek kunnen verenigen, zoals participatieprojecten, maar die zijn gering. Toch proberen veel centra beide in hun programma aan te spreken, naar hun ervaring is het daarbij belangrijk dat een programma contrastrijk is (dus afwisselend laagdrempelig en hoogdrempelig) of dat activiteiten gelaagd zijn (om verschillende redenen tegelijk interessant). Een andere manier is om bij een bepaald onderwerp gefaseerd te werken, eerst een vakinhoudelijke activiteit te organiseren en later een publieksactiviteit.

Een vraag die leeft onder de architectuurcentra is hoe het 'succes' van hun programma's en projecten inzichtelijk is te maken. Publiekscijfers lijken de enige graadmeter die gehanteerd wordt, wat nog sterker het geval lijkt te worden in de nabije toekomst. De betekenis daarvan moet echter ook gerelativeerd kunnen worden. Een bezoek aan een website of Facebookpagina van een instelling (makkelijk te turven als een hit, een publieksvisite) kan voor wat betreft de impact niet vergeleken worden met een bezoek aan een lezing of discussie. Een vakinhoudelijke discussie trekt misschien een klein publiek maar kan een groot effect hebben op de plannen die in een stad gemaakt worden.

De centra denken na over de vraag hoe dit soort effecten in cijfers verdisconteerd of op een andere manier gekwalificeerd kunnen worden. Vooralsnog zijn er nog geen antwoorden naar voren gekomen, maar de discussie hierover wordt bij veel instellingen gevoerd. Het SfA zou aan deze discussie kunnen bijdragen door duidelijk te maken hoe het zelf denkt over succes en effect van programma's en projecten. Hoe het zelf omgaat met het balanceren tussen vakpubliek en breed publiek en hoe het aankijkt tegen de meetbaarheid van publieksbereik. Dit sluit aan bij een in het eerste gedeelte van dit onderzoek gehoorde wens naar een meer inhoudelijke evaluatie van de programma's.

Aansluiting bij grote thema's

De centra richten zich deels op thema's die uit hun lokale situaties voortkomen (onderwerpen die in eigen stad of gebied actueel zijn, gebieden die in eigen omgeving worden gebouwd, gesloopt of opnieuw ontwikkeld worden). Voor een ander deel richten zij zich op onderwerpen die landelijk of internationaal aan de orde zijn. Deze landelijke onderwerpen zijn afleesbaar uit de activiteiten en uitingen van de landelijke organisaties als het SfA en het NAI, maar ook uit vakbladen en de beleidsdocumenten van overheden. De verhouding tussen lokale en nationale thema's verschilt per centrum, naar gelang de ligging en de omvang ervan. De thema's zijn daardoor altijd sterk disciplinegericht, het zijn wel kwesties die in de maatschappij belangrijk zijn, maar dat is altijd zo als dat opgepikt wordt 'binnen de architectuur'.

Er is op uitzonderingen na weinig sprake van het eigenstandig leggen van nieuwe verbindingen tussen de eigen opdracht en kwesties die opkomen als met een bredere blik gekeken wordt naar wat speelt in andere disciplines, de hele culturele sector, het uitkristalliserende cultuurbeleid of naar maatschappelijke ontwikkelingen. Ter verduidelijking, je zou bijvoorbeeld verwachten dat een focus op een educatieopdracht aan de orde is gezien de teksten hierover vanuit de Raad voor Cultuur en de betrokken ministeries. Maar het lijkt of dat pas in een programma van een architectuurcentrum terecht zal komen als eerst 'de architectuurwereld' zich daar mee bezig gaat houden (zoals eerder met het onderwerp duurzaamheid). Met die blik zijn er mogelijk meerdere actuele onderwerpen aan de orde te stellen in een verdiepend vervolg op deze evaluatie.

Financiën

Financieel is er al enige tijd grote druk en men verwacht nog zelfs dat dat in de toekomst toe zal nemen. De economische crisis zorgt voor minder inkomsten vanuit sponsoring, de veelal veranderende financiering vanuit gemeenten, provincies en andere fondsen zorgt ervoor dat dit grotendeels op projectbasis zal gebeuren nog en dat daardoor vaste lasten moeilijker te dekken zijn. Er komen op alle niveaus nog meer bezuinigingen aan die hun effect op de centra zullen hebben.

Het SFA draagt gemiddeld circa 20% bij aan de inkomsten van de architectuurcentra, wat betekent dat circa 80 % uit andere bronnen afkomstig is. De centra zijn erg gewend om aanvullende financiering te vinden en daarmee ook om samen te werken met veel verschillende (lokale) partijen. Ook hierin zou de inrichting van de architectuursector een voorbeeld kunnen zijn voor andere culturele sectoren.

Samenwerking tussen de architectuurcentra, bijvoorbeeld bij het gezamenlijk produceren van activiteiten, zou gunstig kunnen zijn in termen van kostenbesparing of efficiëntie. De ervaringen die een aantal centra hiermee hebben wijzen echter uit dat dat meestal niet zo uitpakt: het is niet minder werk en als activiteiten toch bij beide centra moeten plaatsvinden is de kostenbesparing minimaal. Het enige vlak waarop onderlinge samenwerking aantoonbaar gunstig blijkt te zijn is als men in een provincie gezamenlijk een project organiseert en op die manier voor provinciale subsidie in aanmerking komt. Op andere fronten ziet men overigens wel een voordeel in het uitwisselen. Bijvoorbeeld van kennis en ervaringen op het gebied van de inrichting van de organisatie en het versterken van de (financiële) relatie met de gemeente. Dit zou in de toekomst meer kunnen gebeuren.

Men voorziet dat het in de toekomst veel belangrijker wordt om 'mecenassen' en private sponsors voor zich te winnen. Niet alle centra zijn even toegerust om hierin te slagen, maar er wordt nagedacht over manieren om dit te bewerkstelligen, om van elkaar te leren en te groeien. Een aantal centra ziet hierbij een rol voor het SFA, bijvoorbeeld in het begeleiden bij het zoeken of het aanbieden van subsidies voor een professionaliseringslag. Er werd geopperd om het onderdeel 'light' gedurende een periode van een paar jaar daarvoor om te vormen,.

Een ander aspect dat belangrijker kan worden is het ontwikkelen van commerciële activiteiten, of het vragen van geld voor diensten die men nu kosteloos levert. Er is daarvoor onder centra die hiermee geen ervaring hebben wel belangstelling, maar het zou goed zijn als er een gelegenheid georganiseerd wordt om hierover uit te wisselen onder elkaar. De organisatiestructuur van de centra is een belangrijke factor hierin, de mogelijkheden zijn voor vrijwilligersorganisaties veel beperkter maar mogelijk kunnen zij de handen hiervoor ineen slaan. Er ontstond een idee voor het vormen van een 'poule' van zzp-ers die voor verschillende centra in de omgeving freelance werkzaamheden tegen lage vergoeding zouden kunnen

doen, om vervolgens daarnaast beter betaalde opdrachten aan te nemen, bijvoorbeeld vanuit het netwerk van de centra. Aansluitend op de eerder genoemde wens die er is om de gezamenlijke rol van de architectuurcentra beter te formuleren en uit te dragen ziet men ook dat het belangrijk is om gezamenlijk na te denken over wat de consequenties en de kansen zijn van de nieuwe situatie: de aanstaande veranderingen bij het SfA en later mogelijk ook bij de gemeenten. Bij een deel van deze discussie wil men graag het SfA betrekken.

Het grootste issue voor de toekomst is het gegeven dat de inkomsten uit alle bronnen minder worden. De versterkte focus op publiekscijfers veroorzaakt mogelijk dat de inhoudelijke kant van de activiteiten minder (makkelijk) voor ondersteuning in aanmerking komt. Men vindt het daarom van het grootste belang dat het SfA dit met de Regeling Jaarprogramma's, maar ook met andere regelingen en projecten expliciet blijft ondersteunen.

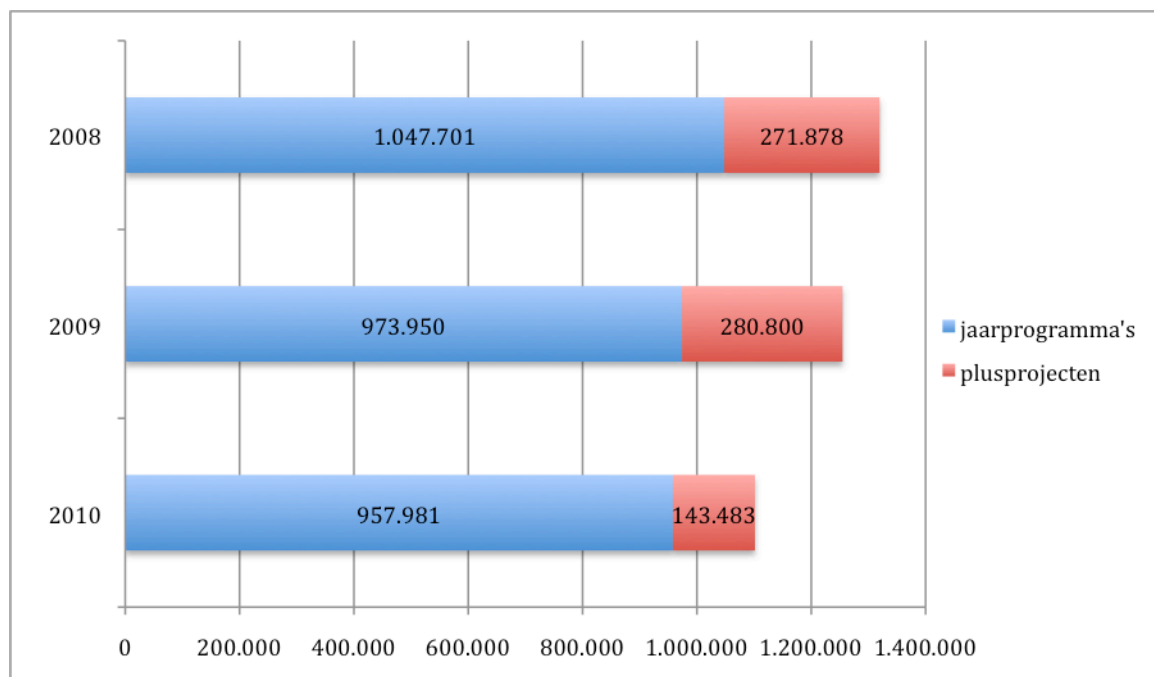
6 – De Deelregeling Jaarprogramma's in cijfers

De Deelregeling Jaarprogramma's bestaat vanaf 2008 (daarvoor vielen de jaarprogramma's onder de algemene regelingen van het SfA), de cijfers kunnen dus over een periode van drie jaar bekeken worden. Van het totale aantal architectuurcentra (45) diende over deze periode gemiddeld 82% een aanvraag in voor deze regeling, gemiddeld 71% van de centra ontving uiteindelijk de subsidie. Architectuurcentra dienen ook aanvragen in voor andere regelingen van het SfA (Internationaal, Basis, Stedenbouw, Belvedere), inclusief de jaarprogramma's zijn zij daarmee goed voor gemiddeld 84 aanvragen per jaar, waarvan gemiddeld 68% wordt gehonoreerd. In deze drie jaar is per jaar gemiddeld een bedrag van € 1.271.822 aan de architectuurcentra verleend (verdeeld over alle regelingen), wat neerkomt op 27% van het totale budget van het SfA. Wat opvalt is dat het aantal centra dat heeft aangevraagd en het aantal aanvragen over drie jaar licht is toegenomen, terwijl het aantal toekenningen en het totale toegekende bedrag zijn afgenomen.

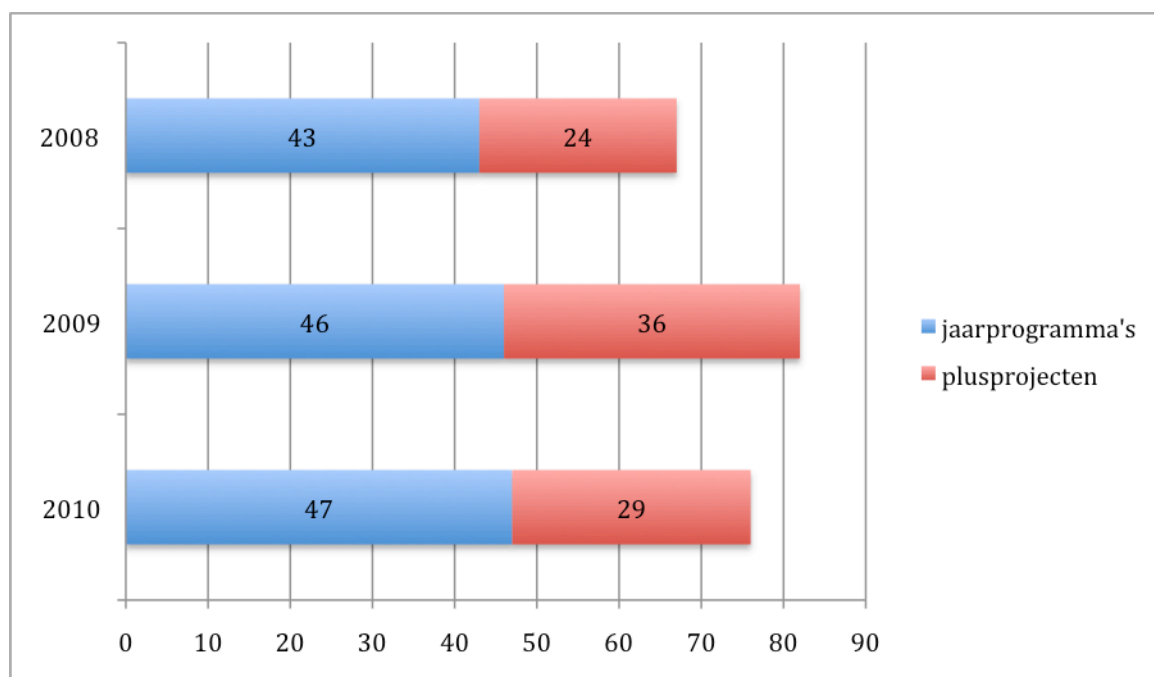
Het gemiddelde bedrag dat per centrum wordt toegekend, voor wat betreft de jaarprogrammaregeling, is in drie jaar echter toegenomen: van € 22.751 naar € 24.477. De bedragen waarvoor de architectuurcentra aanvragen lopen sterk uiteen, het laagste bedrag dat voor een jaarprogramma is toegekend bedraagt € 3.000, het hoogste € 99.160. Plusprojecten worden gemiddeld voor een bedrag van € 14.806 ondersteund. De bijdrage van het SfA aan zowel plusprojecten als jaarprogramma's vertegenwoordigt gemiddeld 21 % van de totale kosten van deze programma's en projecten. Daarmee weten de architectuurcentra dus voor 79 % van deze kosten cofinanciering te vinden. Dit percentage is in de loop van de drie jaar overigens licht gedaald: van 81 % in 2008 en 2009 naar 76 % in 2010.

Het is lastig aan te geven hoe deze cofinanciering gemiddeld gezien is opgebouwd, omdat begrotingen en jaarverslagen op dit punt lastig met elkaar te vergelijken zijn. De ondersteuning van centra door bijvoorbeeld gemeenten kan op verschillende manieren plaatsvinden: structureel en langdurig (omdat een centrum bijvoorbeeld deel uitmaakt van een CBK), maar ook op projectbasis. Sommige centra worden 'in natura' ondersteund met bijvoorbeeld de huur van hun pand, andere centra worden niet vanuit de cultuurbudgetten ondersteund maar vanuit budgetten voor toerisme.

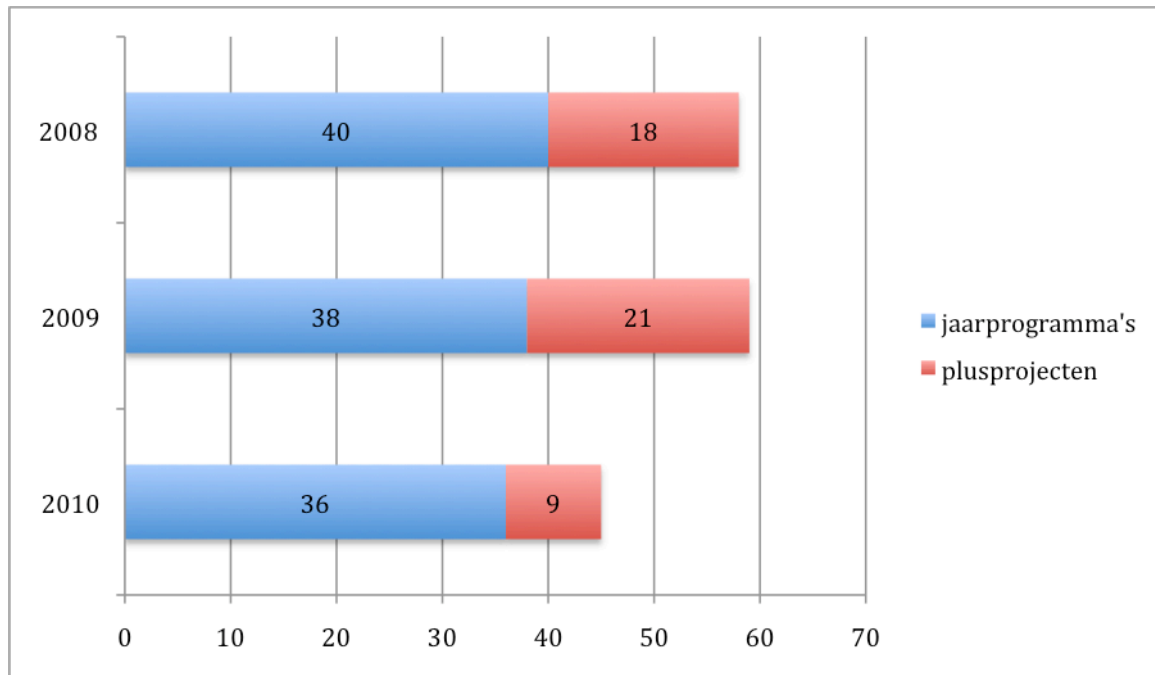
Totaal verleend aan subsidies in de Deelregeling Jaarprogramma's

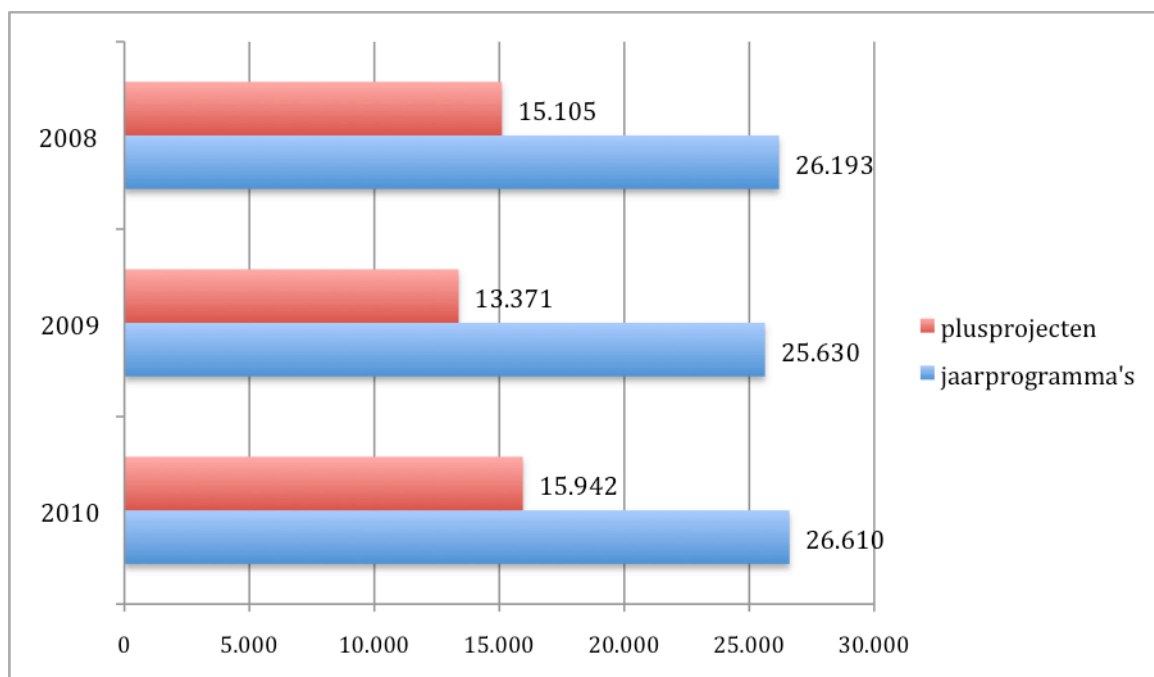
In behandeling genomen subsidieaanvragen

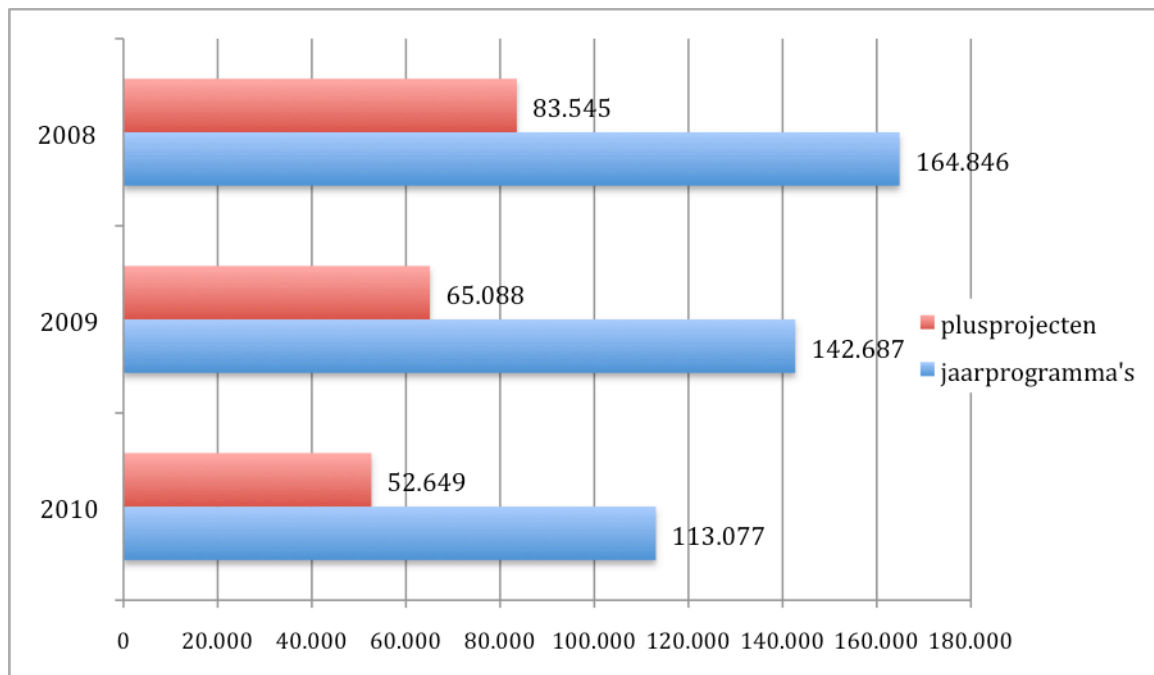
Aantal subsidieverleningen

Gemiddeld subsidiebedrag

Gemiddelde kosten van gesubsidieerde programma's / projecten

Financiering programma's / projecten

